

Sygn. akt III AUa 66/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Krzysztof Szewczak
Sędziowie:	sędzia Jacek Chaciński sędzia (del.) Danuta Dadej – Więsyk (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 10 czerwca 2021 r. w Lublinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy S. K.

z udziałem T. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 1 grudnia 2020 r. sygn. akt VI U 1631/19

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie oraz zasądza od S. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. zasądza od S. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III AUa 66/21

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 1 grudnia 2020 roku Sąd Okręgowy w Radomiu zmienił decyzję z dnia 30 września 2019 roku nr (...)Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. i ustalił, że S. K. jako pracownik u płatnika składek T. M. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym od dnia (...)z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 6.500 zł.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach prawnych:

S. K. z zawodu jest prawnikiem. W latach 2007-2016 prowadziła własną działalność gospodarczą Kancelaria (...) w zakresie udzielania porad prawnych, pisania pism procesowych, przygotowywania klientów do spraw z zakresu prawa pracy, prawa rodzinnego, prowadziła także wykłady na jednej z (...) uczelni z zakresu prawa cywilnego, prawa pracy, prawa własności intelektualnej, zajmowała się współorganizowaniem konferencji naukowych, pozyskiwaniem partnerów i promotorów. W okresie od 09 grudnia 2016 roku do 31 stycznia 2019 roku była zgłoszona do ubezpieczeń jako osoba bezrobotna w Powiatowym Urzędzie Pracy w R. bez prawa do zasiłku. W tym czasie naprzemiennie z matką sprawowała opiekę nad chorym ojcem W. K., który wymagał stałej pomocy osób trzecich i była na jego utrzymaniu. W zamian za opiekę otrzymała również lokal w którym mieści się kancelaria. W dniu(...)ojciec wnioskodawczyni zmarł. Po okresie żałoby, za namową przyjaciółki A. Z. (1) zaczęła rozważać ponowne otwarcie kancelarii. To A. Z. (1) skontaktowała wnioskodawczynię z T. M., która poszukiwała osoby zaufanej i kompetentnej do udzielania porad prawnych. W dniu (...) S. K. została zatrudniona w Kancelarii (...) na podstawie pisemnej umowy o pracę na czas nieokreślony, w pełnym wymiarze czasu pracy, z wynagrodzeniem 6.500 zł brutto miesięcznie jako prawnik, z miejscem wykonywania pracy w siedzibie firmy przy ul. (...) w R.. Na tę okoliczność została skierowana do lekarza medycyny pracy i w dniu 07 lutego 2019 roku otrzymała od lekarza W. P. zaświadczenie o zdolności do pracy na stanowisku prawnik z terminem badań kontrolnych 07 lutego 2024 roku. W dniu (...)przeszła szkolenie przeciwpożarowe i BHP. Aneksem do umowy z dnia 05 lutego 2019 roku ustalono miejsce wykonywania pracy według potrzeb, m. in. przy ul. (...), lok.(...) w R.. Spowodowane to było tym, iż lokal ten należy do wnioskodawczyni i był przystosowany do udzielania porad prawnych, zaś T. M. nie miała takich warunków lokalowych. Do obowiązków S. K. należało udzielanie porad prawnych dotyczących ubezpieczeń, kredytów, pośrednictwa nieruchomości, kontakty z Urzędem Skarbowym i ZUS jako pełnomocnik w sprawach spornych, m. in. zadłużeń podatników. Pracowała od poniedziałku do piątku w nienormowanych godzinach pracy, w biurze firmy, w swoim lokalu lub u klientów firmy. Codziennie widywała się z T. M. i zdawała jej relacje z przebiegu spotkań z klientami, pracowała pod jej kierownictwem, przekazywała jej pieniądze otrzymane od klienta. Wynagrodzenie otrzymywała raz w miesiącu. Wnioskodawczyni podejmując zatrudnienie nie wiedziała, że jest w ciąży. Z uwagi na przebyty 3 lata wcześniej zabieg ginekologiczny myślała, że nie może mieć więcej dzieci. Pierwsze badanie lekarskie odbyło się w dniu 11 lutego 2019 roku. T. M. o ciąży wnioskodawczyni dowiedziała się, kiedy ta zemdliała w czasie pracy. W okresie od 01 do 05 lipca 2019 roku przebywała ona na Oddziale (...) Sp. z o.o. w R. z powodu cukrzycy pojawiającej się w ciąży (kserokopia dyplomu ukończenia studiów wyższych – k. 18 akt ZUS, zaświadczenie o leczeniu, karty informacyjne leczenia szpitalnego W. K. w aktach ZUS bez numeracji kart, kserokopia aktu notarialnego – k. 105-111 akt ZUS, kserokopia aktu zgonu – k. 117 akt ZUS, kserokopia zaświadczenia lekarskiego – k. 21 akt ZUS, kserokopia zaświadczenia o ukończeniu kursu przeciwpożarowego i BHP – k. 2 akt ZUS, zaświadczenie o ukończeniu instruktazu stanowiskowego – k. 20 akt ZUS, kserokopia umowy o pracę – k. 24 akt ZUS, kserokopia aneksu do umowy – k. 25 akt ZUS, kserokopie faktur VAT – k. 26-31, 46-47, 53-54, 59, 63 akt ZUS, kserokopie list płac – k. 36 akt ZUS, oświadczenia świadków o korzystaniu z porad prawnych S. K. – k. 51-52, 55, protokoły przesłuchania świadków – k. 56-58, 60-62, 85-89, kserokopia karty przebiegu ciąży – k. 62, kserokopia karty informacyjnej leczenia szpitalnego w aktach ZUS bez numeracji kart, zeznania wnioskodawczyni zapis na płycie CD – k. 56, zeznania zainteresowanej T. M. – zapis na płycie CD – k. 56, zeznania świadka A. Z. (1) – zapis na płycie CD – k. 66).

T. M. rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej pod firmą Kancelaria (...) w dniu 30 grudnia 2009 roku w zakresie działalności rachunkowo-księgowej, doradztwa podatkowego. Miejscem wykonywania działalności jest R., ul. (...). Jest to wynajmowane pomieszczenie składające się z jednego pokoju biurowego z trzema biurkami i szafką. Płatnik składek od 2017 roku zatrudnia córkę na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/4 etatu z podstawą wymiaru składek w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. W miesiącach luty-kwiecień znacznie wzrosły przychody Kancelarii (...), co było spowodowane obsługą klientów przez S. K.. W dniu 12 sierpnia 2019 roku Kancelaria (...) zatrudniła na podstawie umowy zlecenia M. N. w zakresie świadczenia pomocy prawnej za wynagrodzeniem w wysokości 50% netto wartości zafakturowanej usługi. W dniu 22 sierpnia 2019 roku w trybie rozszerzenia wpisu dokonano zmiany we wpisie w (...) poprzez dodanie usług prawnych jako kolejnego rodzaju działalności prowadzonej przez płatnika (kserokopia wypisu z (...) k. 113 akt ZUS, kserokopia zapisów w buforze za 2018 i od 01 stycznia 2019

roku do 30 kwietnia 2019 roku – k. 36 akt ZUS, kserokopia zapisów w buforze za 2019 rok – k. 28, kserokopia umowy zlecenia – k. 115 akt ZUS, kserokopie dokonanych zmian w (...) k. 121-122, zeznania wnioskodawczyni zapis na płycie CD – k. 56, zeznania zainteresowanej T. M. – zapis na płycie CD – k. 56, zeznania świadka A. Z. (1) – zapis na płycie CD – k. 66).

S. K. od dnia(...)przebywała na zwolnieniu lekarskim związanym z ciążą. W dniu (...) urodziła dziecko (kserokopia kart informacyjnych leczenia szpitalnego – k. 54-56, zeznania wnioskodawczyni – zapis na płycie CD – k. 56).

W związku ze złożonym w dniu 03 czerwca 2019 roku wnioskiem o wypłatę zasiłku chorobowego od 01 maja 2019 roku dla S. K. z tytułu zatrudnienia przez płatnika składek, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przeprowadził postępowanie wyjaśniające dotyczące okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia u płatnika na podstawie umowy o pracę S. K. (zawiadomienia o wszczęciu postępowania – k. 3-5 akt ZUS).

Decyzją z dnia 30 września 2019 roku, nr(...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R., stwierdził, że S. K. jako pracownik u płatnika składek T. M. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od (...)z podstawą wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe w kwocie 6.500 zł miesięcznie. Organ rentowy wskazał, że analiza materiału zgromadzonego w ramach prowadzonego postępowania w sprawie przemawiała za uznaniem, że umowa o pracę została zawarta dla pozor, by umożliwić wnioskodawczyni uzyskanie prawa do zasiłku chorobowego i macierzyńskiego. Za powyższym przemawiał fakt, iż płatnik składek T. M. nie miała w zakresie swojej działalności usług związanych z udzielaniem porad prawnych, wcześniej nie zatrudniała pracownika na stanowisku – prawnik; rozszerzenie 22 sierpnia 2019 roku wpisu do (...) nastąpiło w trakcie prowadzonego postępowania, poprzez dodanie sekcji (...) związanej z działalnością prawniczą; zakres świadczonej pracy przez ubezpieczoną, tj. usługi prawne dotyczące spraw rozwodowych lub z zakresu prawa cywilnego nie mają pokrycia w usługach świadczonych przez płatnika w ramach prowadzonej działalności gospodarczej; po przejściu na zwolnienie lekarskie przez ubezpieczoną od (...)płatnik nie zatrudnił innej osoby, nikt nie przejął obowiązków ubezpieczonej. Płatnik składek w trakcie prowadzonego postępowania zgłosił 12 sierpnia 2019 roku do ubezpieczenia zleceniobiorcę M. N.; świadkowie A. L. i S. B. korzystając z porad prawnych nie posiadali wiedzy, że S. K. jest pracownikiem T. M., natomiast świadek A. Z. (1) nigdy nie widziała ubezpieczonej w trakcie świadczenia pracy, informację o zatrudnieniu otrzymała od S. K.; brak danych w aktach A. L. znajdujących się w ZUS dotyczących udzielonego pełnomocnictwa S. K.; brak warunków lokalowych do prowadzenia działalności w zakresie usług prawnych i zatrudnienia pracownika na stanowisku prawnik; złożenie w Oddziale przez ubezpieczoną faktur wystawionych klientom oraz wyjaśnień klientów, których Oddział zobowiązał do przedłożenia faktur. W ocenie organu rentowego wszystkie okoliczności świadczą, że zatrudnienie S. K. było fikcyjne i ukierunkowane na nabycie uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego (decyzja w aktach ZUS bez numeracji kart).

S. K. po zakończeniu urlopu macierzyńskiego, zamierza wrócić do pracy (zeznania wnioskodawczyni – zapis na płycie CD – k. 56).

W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, iż odwołanie wnioskodawczyni zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji powołał treść przepisu art. 6 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 roku poz. 266 j.t.). Wskazał, iż definicję stosunku pracy zawiera przepis art. 22 § 1 k.p. zgodnie z treścią którego przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Do nawiązania stosunku pracy dochodzi więc poprzez zawarcie pomiędzy pracownikiem a pracodawcą umowy o pracę. Samo jednak zawarcie umowy o pracę nie jest wystarczające, a jedynie rzeczywiste pozostawanie w stosunku pracy, daje podstawę do podlegania ubezpieczeniom. Powołując się na orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego Sąd Okręgowy podkreślił, iż istotne jest, czy pracownik zawierający umowę o pracę w rzeczywistości pracę taką wykonywał.

W ocenie Sądu Okręgowego, stanowisko organu rentowego, jakoby umowa o pracę pomiędzy S. K., a T. M. została zawarta dla pozorów nie znajduje potwierdzenia. Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 21 maja 2010 roku w sprawie o sygn. akt I UK 43/10 (LEX nr 619658), umowa o pracę jest zawarta dla pozorów, a przez to nie stanowi tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a podmiot wskazany jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli strony z góry zakładają, iż nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy. Sąd I instancji wskazał, iż w sprawie niesporne jest to, że wnioskodawczyni przed korzystaniem ze zwolnienia lekarskiego, podjęła i wykonywała pracę w charakterze pracownika, a pracodawca przyjmował jej świadczenie. W okresie tym S. K. zajmowała się udzielaniem porad prawnych klientom zgłaszającym się do Kancelarii (...), osobom z polecenia T. M., a także osobom które zgłaszały na podstawie szyldu widniejącego na budynku w którym znajduje się lokal wnioskodawczyni. Porady te dotyczyły ubezpieczeń, kredytów, pośrednictwa nieruchomości. Do obowiązków wnioskodawczyni należały również kontakty z Urzędem Skarbowym i ZUS jako pełnomocnik w sprawach spornych, m. in. zadłużeń podatników. Pracowała ona od poniedziałku do piątku w nienormowanych godzinach pracy, w biurze firmy, w swoim lokalu lub u klientów firmy. Najczęściej do spotkań dochodziło w lokalu należącym do S. K., ponieważ był on odpowiednio wyposażony i dostosowany do udzielania porad prawnych, w związku z poprzednio prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą. Wnioskodawczyni codziennie widywała się z T. M. i zdawała jej relacje z przebiegu spotkań z klientami, pracowała pod jej kierownictwem, przekazywała jej pieniądze otrzymane od klienta. Powyższe potwierdzili przesłuchani w sprawie: zainteresowana T. M. oraz świadek A. Z. (1), a także świadkowie którzy byli przesłuchani lub złożyli oświadczenia przed organem rentowym: I. S., P. S., J. Z., A. L., S. B., którzy potwierdzili, że w okresie od lutego do kwietnia 2019 roku korzystali z porad prawnych S. K., na dowód czego przedłożone zostały faktury VAT wystawione przez Kancelarię (...). Nie ulega również wątpliwości, że w okresie od lutego do kwietnia 2019 roku znacznie wzrosły dochody Kancelarii (...), co związane było z zatrudnieniem S. K. i świadczonymi przez nią usługami prawnymi. Dlatego też, zdaniem Sądu Okręgowego, niemożliwe było przyjęcie pozorowości przedmiotowej umowy. O wykonywaniu przez wnioskodawczynię pracy świadczą również podpisane przez nią dokumenty znajdujące się w aktach ZUS, w postaci faktur VAT.

Sąd I instancji wskazał, że według organu rentowego pozorność umowy o pracę w przedmiotowej sprawie polegała na występowaniu celu umowy, którym było nabycie uprawnień z ubezpieczenia społecznego. Jednocześnie Sąd stwierdził, że takie uzasadnienie nie jest wystarczające dla wydanej przez ZUS decyzji. Skorzystanie z zasiłków z ubezpieczenia społecznego, nie może być bowiem uznane za cel, którego osiągnięcie jest sprzeczne z prawem. Skoro z zawarciem umowy o pracę ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych wiąże obowiązek ubezpieczenia emerytalnego i rentowego oraz wypadkowego i chorobowego, to skorzystanie z ochrony gwarantowanej pracowniczym ubezpieczeniem społecznym jest legalnym celem zawierania umów o pracę. Może ono nawet być głównym motywem nawiązania stosunku pracy, zamiast wykonywania pracy na innych podstawach prawnych. Sąd Okręgowy zaznaczył, że jak wynika z zeznań wnioskodawczyni i płatnika składek, w chwili zawierania umowy o pracę nie wiedziały one o tym, że S. K. jest w ciąży. Nawet jeśli byłoby inaczej trudno byłoby uznać, że dążenie kobiety ciężarnej do uzyskania takiej ochrony jest sprzeczne z prawem. Przeciwnie jest to zachowanie rozsądne i uzasadnione zarówno z osobistego, jak i społecznego punktu widzenia. Zawierając umowę o pracę strony kierują się różnymi motywami indywidualnymi, które należy odróżnić od *causae* czynności prawnej (typowego celu czynności prawnej). Nie można zatem czynić zarzutu obejścia ustawy umowie o pracę nienaruszającej art. 22 k.p., nawet gdy jej cel dyktowany był wyłącznie chęcią uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego (vide: wyrok SN z dnia 25 stycznia 2005 roku, II UK 141/04, wyrok SN z dnia 09 sierpnia 2005 r., III UK 89/05).

Reasumując Sąd I instancji stwierdził, że zawarcie umowy o pracę dla pozorów (art. 83 § 1 k.c.) wyklucza możliwość objęcia osoby występującej w pozornym stosunku prawnym jako pracownik, ubezpieczeniami społecznymi z tytułu powyższej umowy. Natomiast zawarcie umowy o pracę wyłącznie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego, nie powoduje nieważności takiej czynności prawnej, jako mającej na celu obejście ustawy, jeżeli na jej podstawie praca w reżimie określonym w art. 22 § 1 k.p. faktycznie jest wykonywana. Innymi słowy, motywacja skłaniająca do zawarcia umowy o pracę nie ma znaczenia dla jej ważności przy założeniu rzeczywistego jej świadczenia zgodnie z warunkami określonymi w art. 22 § 1 k.p. Tym samym, nawet jeśli wnioskodawczyni wiedziała, że jest w

cięży, nie można czynić jej zarzutów, że zawarła umowę o pracę jedynie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczeń społecznych, jeśli na jej podstawie realizowała zatrudnienie o cechach pracowniczych (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 stycznia 2014 roku, III AUa 755/13).

W świetle powyższego Sąd Okręgowy uznał, iż ustalenia poczynione w sprawie prowadzą do przekonania, że wnioskodawczyni w trakcie zatrudnienia w Kancelarii (...) świadczyła faktycznie pracę do jakiej zobowiązała się przy podpisywaniu umowy o pracę.

W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie nie sposób również uznać, że jedynym celem zawarcia spornej umowy o pracę było uzyskanie przez S. K. świadczeń z tytułu macierzyństwa z ZUS (art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.). Wnioskodawczyni jest osobą obcą dla T. M., kilka lat wcześniej z powodzeniem prowadziła własną działalność gospodarczą, rzetelnie odprowadzała należne składki do ZUS. To sytuacja osobista zmusiła ją do zaprzestania prowadzenia własnej działalności. Pracę u T. M. podjęła z polecenia przyjaciółki A. Z. (1), która wcześniej pracowała u płatnika składek. Spowodowane to było również chęcią powrotu do pracy po okresie żałoby i związanej z nią depresji.

Co więcej po przejściu S. K. na zwolnienie lekarskie, T. M. w sierpniu zatrudniła na podstawie umowy zlecenia M. N. w zakresie świadczenia pomocy prawnej za wynagrodzeniem w wysokości 50% netto wartości zafakturowanej usługi.

Wobec poczynionych ustaleń Sąd I instancji przyjął, że stosunek pracy pomiędzy S. K., a T. M., na podstawie zawartej umowy o pracę zaistniał od dnia (...), a zatem od tego dnia skarżąca podlegała ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 6.500 zł.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy, w oparciu o treść art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od wyroku Sadu Okręgowego w Radomiu z dnia 1 grudnia 2020 roku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

I naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 6 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t. Dz. U. z 2020r., poz. 266 ze zm.) w związku z art. 22 Kodeksu pracy przez niewłaściwe ich zastosowanie i ustalenie, że Wnioskodawczyni w okresie od (...) jako pracownik u płatnika składek T. M. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom, podczas gdy z materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że charakter zatrudnienia Wnioskodawczyni nie spełnia przesłanek zatrudnienia pracowniczego,

2. art. 22 Kodeksu pracy w związku z art. 83 § 1 K.c. poprzez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na nie przyjęciu braku pozorności umowy o pracę z dnia (...) zawartej pomiędzy Wnioskodawczynią a Zainteresowaną, mimo istnienia dowodów wskazujących, że wolą stron nie było nawiązanie stosunku o cechach właściwych dla umowy o pracę,

II naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.:

1. art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie zasad swobodnej oceny zebranego materiału dowodowego, polegające na przyjęciu, że Wnioskodawczyni świadczyła pracę w ramach zawartej z Zainteresowaną umowy o pracę z dnia (...), co w konsekwencji skutkowało błędnym ustaleniem, że Wnioskodawczyni od (...) podlegała z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym,

2. art. 132 K.p.c. poprzez przyjęcie w dniu 28 września 2019r. pisma Wnioskodawczyni reprezentowanej w I instancji przez fachowego pełnomocnika w osobie radcy prawnego, do złożenia którego została zobowiązana przez Sąd na rozprawie w dniu 15 września 2019r. oraz nie przesłania tegoż pisma do pełnomocnika organu, co skutkowało brakiem

możliwości zapoznania się pełnomocnika organu z całością materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie oraz uniemożliwiło zajęcie stanowiska do przesłanych do Sądu dokumentów,

III błąd w ustalenia faktycznych przyjętych za podstawę orzekania polegający na przyjęciu, że:

- istniała gospodarcza potrzeba zatrudnienia Wnioskodawczynie na podstawie umowy o pracę w firmie Zainteresowanej, w sytuacji, gdy w dniu podpisywania umowy o pracę, tj. (...) przedmiotem prowadzonej działalności Zainteresowanej była działalność rachunkowo-księgową; doradztwo podatkowe, a nie działalność z zakresu udzielania porad prawnych,

- istniała gospodarcza potrzeba zatrudnienia Wnioskodawczynie na podstawie umowy o pracę w firmie Zainteresowanej, w sytuacji, gdy w dniu podpisywania umowy o pracę, tj. (...) Zainteresowana nie była w posiadaniu lokalu odpowiednio przystosowanego i wyposażonego do zatrudnienia kolejnego pracownika, który miałby świadczyć usługi prawne.

Wskazując na powyższe apelujący wnosili o :

1. zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ewentualnie

2. o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz zasądzenie na rzecz ZUS kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację pełnomocnik wnioskodawczynie wnosili o oddalenie apelacji i zasądzenie od organu na rzecz Wnioskodawczynie kosztów sądowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w kontekście formalnoprawnych zarzutów apelacyjnych, doprowadziła Sąd Apelacyjny do wniosku, że zaskarżony wyrok jest nieprawidłowy.

Na wstępie należy jednak stwierdzić, że nie jest uzasadniony wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Stosownie do treści art. 386 § 2 i 4 k.p.c. uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić tylko w razie stwierdzenia nieważności postępowania, nie rozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo w sytuacji, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w przedmiotowej sprawie nie zachodzi żadna z przytoczonych powyżej podstaw do uchylenia orzeczenia i przekazania do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. W szczególności postępowanie przed Sądem Okręgowym nie jest dotknięte nieważnością, nadto Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy rozstrzygając w oparciu ustalone okoliczności faktyczne.

Odnosząc się do podniesionych zarzutów należy stwierdzić, iż wprawdzie apelacja formułuje w pierwszej kolejności zarzuty naruszenia prawa materialnego (art. 6 ust. 1 i n. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 22 k.p.) to rozważania wypada rozpocząć od oceny zasadności podniesionych zarzutów procesowych.

W pierwszej kolejności należy podnieść, iż naruszenie przepisu art. 132§ 2 k.p.c, poprzez złożenie na rozprawie dokumentu w postaci karty ciąży , wobec możliwości zapoznania się z jego treścią przez pełnomocnika organu rentowego, nie uzasadnia wywodzenia negatywnych konsekwencji z naruszenia powyższego przepisu prawa procesowego.

Odnosnie natomiast naruszenia przepisu art. 233 § 1 KPC należy wskazać, iż tylko prawidłowo ustalony stan faktyczny może stanowić podstawę do oceny poprawności zastosowania prawa materialnego (por. m.in. wyrok SN z dnia 26 marca 2004 r. IV CK 208/03 postanowienie SN z dnia 18 marca 2009 r. IV CSK 407/08). Podzielając trafność zarzutu obrazu art. 233 § 1 KPC zauważyć trzeba, że rzeczywiście art. 233 § 1 KPC zawiera w sobie nie tylko obowiązek

sądu dokonania wszechstronnej oceny materiału dowodowego, od którego to obowiązku w zasadzie nie dopuszcza się wyjątków (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2002 r. IV CKN 1256/00 wyrok SN z dnia 26 stycznia 2000 r. III CKN 562/98. Koniecznym jest zatem w niniejszej sprawie dokonanie oceny materiału dowodowego w aspekcie wszechstronnego rozważenie materiału dowodowego, zwłaszcza odnoszącej się istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, w tym przypadku postulowanej przez organ rentowy pozorności zawartej umowy o pracę.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zarzucił przekroczenie swobodnej oceny zebranego materiału dowodowego, polegającej na przyjęciu, że wnioskodawczyni świadczyła pracę w ramach zawartej z zainteresowaną umowy o pracę z dnia (...), co w konsekwencji skutkowało błędnym ustaleniem, że wnioskodawczyni od(...)podlegała z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym.

Odnosząc się do zarzutów apelacji Sąd Apelacyjny w szczególności miał na względzie, że rozstrzygnięcie sprawy opierało się na treści art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 266, ze zm.) w zw. z art. 22 § 1 KP, przy czym wskazane przepisy prawa materialnego nie budziły wątpliwości interpretacyjnych, a zarzut apelacji obejmował, co do istoty kwestię prawidłowości ustaleń i subsumpcji. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, a przepisy art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 tej ustawy, wprowadzają obowiązek, w odniesieniu do pracowników, ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego. Sąd Okręgowy trafnie wskazał, że podstawę prawną zawarcia umowy o pracę stanowi art. 22 § 1 KP Przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Treścią stosunku pracy jest obowiązek osobistego wykonywania pracy określonego rodzaju przez pracownika pod kierownictwem, na rzecz i na ryzyko pracodawcy oraz obowiązek pracodawcy zatrudniania pracownika przy umówionej pracy i wypłacania mu wynagrodzenia za pracę.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że umowę o pracę uważa się za zawartą dla pozorów (art. 83 § 1 KC w związku z art. 300 KP), jeżeli przy składaniu oświadczeń woli, obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie o pracę jako pracownik nie będzie świadczyć pracy w ramach reżimu pracowniczego, a osoba wskazana jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy. Przy tym, pozornosc umowy o pracę ma miejsce nie tylko wówczas, gdy mimo jej zawarcia praca w ogóle nie jest świadczona, ale również wtedy, gdy jest faktycznie świadczona, lecz na innej podstawie niż umowa o pracę, a realizowane przez pozornego pracownika czynności, jedynie markują wykonywanie obowiązków pracowniczych. O tym, czy strony prawidłowo układają i realizują stosunek pracy, stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych, nie decyduje tylko formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, czy wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczna realizacja umowy, zgodnie z jej treścią i w warunkach charakterystycznych dla tego stosunku prawnego.

Przenosząc powyższe rozważania, na płaszczyznę sprawy należy podnieść, że zgromadzony materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje na nieprawidłowość oceny dokonanej przez Sąd Okręgowy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zanegować trzeba, aby w okolicznościach jak w niniejszej sprawie, istniał ważny stosunek pracy odwołującej z zainteresowaną z tego tytułu, że nie występował stosunek podporządkowania. Przyjąć trzeba, że brak tego elementu niewątpliwie skutkowało niemożnością przyjęcia, że odwołująca od zawarcia przedmiotowej umowy wykonywała zatrudnienie o cechach określonych w art. 22 § 1 KP, co w konsekwencji musi oznaczać, iż powstał u niej pracowniczy tytuł do ubezpieczeń. Z niekwestionowanych ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że zainteresowana nie była przygotowana na zatrudnienie pracownika, który świadczyłby usługi prawne. O powyższym świadczy przede wszystkim fakt, że w dniu podpisywania spornej umowy o pracę przedmiotem działalności T. M. była działalność rachunkowo-księgowa, doradztwo podatkowe, a nie działalność z zakresu udzielania porad prawnych. Wpis w (...) rozszerzyła dopiero w dniu 22 sierpnia 2019 roku, tj. w czasie gdy wnioskodawczyni przebywała na zwolnieniu lekarskim związanym z ciążą. Nadto lokal jaki zajmowała na prowadzenie działalności gospodarczej, w tamtym okresie stanowił jedno pomieszczenie, w którym znajdowały się 3 biurka, nie pozwalał na zapewnienie odpowiednich

warunków do kontaktu z klientami. Już ta okoliczność budzi wątpliwość co do potrzeby zatrudnienia pracownika na stanowisku prawnika.

W tym miejscu w nawiązaniu do inicjatywy dowodowej i aktywności procesowej stron w niniejszym procesie podkreślenia przy tym wymaga, że zgodnie z treścią art. 6 KC. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Sama zasada skonkretyzowana w art. 6 KC., jest jasna. Ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo, żąda czegoś od innej osoby, obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu, a więc neguje uprawnienie żądającego, obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje (Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza, część ogólna. Stanisław Dmowski i Stanisław Rudnicki, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2005 r., Wydanie 6). Przenosząc powyższą regułę na grunt niniejszego sporu, należało przyjąć, że ciężar dowodu w zakresie wykazania, że ubezpieczona podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik z tytułu umowy o pracę zawartej z płatnikiem T. M. w dniu (...) spoczywał na odwołującej się. To ubezpieczona, zaprzeczając twierdzeniom organu ubezpieczeniowego, który na podstawie przeprowadzonego postępowania kontrolnego dokonał niekorzystnych dla niej ustaleń w tym zakresie, winna w postępowaniu przed sądem nie tylko podważyć trafność poczynionych przez organ rentowy ustaleń dotyczących obowiązku ubezpieczenia społecznego, ale również, nie ograniczając się do polemiki z tymi ustaleniami, wskazać na okoliczności i fakty znajdujące oparcie w materiale dowodowym, z których możliwym byłoby wyprowadzenie wniosków i twierdzeń zgodnych z prezentowanym przez nią stanowiskiem. Inicjatywę taką bezsprzecznie odwołująca w toku niniejszego procesu przejawiała, jednak przestawiony przez nią materiał dowodowy w żaden sposób nie pozwalał na ustalenie, że S. K. faktycznie pozostawała w stosunku pracy z T. M. w okresie objętym zaskarżoną decyzją. W postępowaniu sądowym strona powodowa ograniczyła się, poza wytworzonymi dokumentami, do przedstawienia dowodu z przesłuchania stron oraz zeznań świadka A. Z. (1).

W tym miejscu wyjaśnić trzeba, że do ustalenia, iż doszło do powstania pomiędzy stronami stosunku pracy nie jest wystarczające spełnienie warunków formalnych zatrudnienia, takich jak zawarcie umowy o pracę, odbycie szkolenia w dziedzinie bhp, prowadzenie akt osobowych, podpisywanie list obecności, potwierdzenie wypłaty wynagrodzenia, zgłoszenie do ubezpieczenia - jak to miało miejsce w rozpoznawanej sprawie - a konieczne jest ustalenie, że strony miały zamiar wykonywać obowiązki stron stosunku pracy i to czyniły. Nie może bowiem być tolerowana sytuacja, w której osoba zainteresowana w uzyskaniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego, do których nie ma tytułu, z pomocą płatnika składek wytwarza dokumenty służące wyłącznie do tego celu. Zwrócił na to uwagę Sąd Najwyższy stwierdzając w wyroku z dnia 18 maja 2006 r., III UK 32/06 że do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie może dojść wówczas, gdy zgłoszenie do tego ubezpieczenia dotyczy osoby, która nie jest pracownikiem, a zatem zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego następuje pod pozorem zatrudnienia. Podobnie w wyroku z dnia 10 lutego 2006 r., I UK 186/05 Sąd Najwyższy stwierdził, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu wynika z prawdziwego zatrudnienia, a nie z samego faktu zawarcia umowy o pracę. Taki sam pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 września 2006 r., II UK 2/06 w którym uznał, że nie stanowi podstawy do objęcia ubezpieczeniem społecznym dokument nazwany umową o pracę, jeżeli rzeczywisty stosunek prawny nie odpowiada treści art. 22 KP Dokument w postaci umowy o pracę nie jest więc niepodważalnym dowodem na to, że osoby podpisujące go, jako strony umowy, faktycznie złożyły oświadczenia woli o treści zapisanej w dokumencie. Treść oświadczeń woli złożonych przez strony przy zawieraniu umowy o pracę nie ma więc rozstrzygającego znaczenia dla kwalifikacji danego stosunku prawnego jako stosunku pracy (wyroki Sądu Najwyższego z: dnia 17 maja 2016 r., I PK 139/15, i z dnia 26 lutego 2013 r., I UK 472/12).

W niniejszej sprawie strony zawarły umowę nazwaną „umową o pracę”. Strony przedłożyły także dokumenty stwierdzające, że ubezpieczona została przeszkolona w zakresie BHP, listę obecności, dokumenty zgłoszeniowe do ubezpieczeń, warunki zatrudnienia. Samo jednak sporządzenie tych dokumentów, w powiązaniu z całością okoliczności ujawnionych w toku postępowania, nie mogło decydować o tym, że strony zawarły umowę o pracę, skoro w rzeczywistości praca nie była wykonywana.

Ponadto należy wskazać, że przy dokonywaniu oceny charakteru łączącego strony stosunku prawnego w postępowaniach dotyczących ubezpieczeń społecznych bierze się pod uwagę również takie czynniki jak: charakter

prowadzonej przez pracodawcę działalności gospodarczej, zapotrzebowania pracodawcy na zatrudnienie pracownika na danym stanowisku, dochody pracodawcy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że ubezpieczona została zatrudniona na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony za wynagrodzeniem 6500 zł brutto miesięcznie, na stanowisku prawnika. Należy wskazać, że w zwykłych i typowych dla działalności gospodarczej warunkach racjonalnie działający przedsiębiorca nie zatrudnia pracownika proponując mu wynagrodzenie w wysokości nie mającej żadnego racjonalnego uzasadnienia, ani z ekonomicznego punktu widzenia, ani przy uwzględnieniu warunków rynkowych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego w realiach niniejszej sprawy nie da się wytłumaczyć logicznie, dlaczego płatnik składek zatrudnia nagle ubezpieczoną, na stanowisku nowoutworzonym, poza zakresem świadczonych usług, w ramach umowy na czas nieokreślony, za wynagrodzeniem miesięcznym wynoszącym 6500 zł brutto.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił na podstawie na podstawie zgromadzonych dowodów, iż wnioskodawczyni od lutego do kwietnia 2019 roku udzielała porad prawnych, a najczęściej powyższe usługi świadczyła w swoim lokalu znajdującym się w R. przy ul. (...) lok.(...). Jednakże nie znajdujące potwierdzenia w materiale dowodowym są ustalenia Sądu I instancji, iż porady te dotyczyły ubezpieczeń, kredytów, pośrednictwa nieruchomości oraz że praca odbywała się pod kierownictwem T. M.. Z dołączonych przez ubezpieczoną faktur wynika mianowicie, iż świadczone przez nią usługi prawne dotyczyły m.in. zakresu prawa rodzinnego, rozwód, alimenty, o podział majątku, cofnięcia darowizny, z zakresu spraw o zapłatę, a więc poza zakresem przedmiotu działalności T. M. (faktury- k.43,46,47,50,53,54 a.u., oświadczenia -k.51,52,55 a.u.) Jednocześnie brak jest dowodów na podporządkowany charakter pracy ubezpieczonej i kierownictwo płatnika. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wbrew stanowisku Sądu I instancji, nie zasługują na wiarę zeznania ubezpieczonej i zainteresowanej odnośnie codziennych kontaktów między nimi i kontrolowania pracy przez T. M.. Przesłuchana w toku postępowania świadek A. Z. (1) nie miała żadnej wiedzy w tym zakresie, okoliczności znała ze słyszenia. Innych wniosków dowodowych strona powodowa nie składała. A w toku postępowania przed organem rentowym zarówno T. M. jak i S. K. w protokołach przesłuchania wyjaśniły, zapoznane z odpowiedzialnością karną za składanie nieprawdziwych zeznań, iż praca wnioskodawczyni nie była nadzorowana, stanowisko było w zupełności samodzielne. (k.11v a.u., k. 34a.u.)

Wbrew ustaleniom Sądu I instancji brak jest również dowodów na potwierdzenie czasu pracy ubezpieczonej.

Błędne są zatem ustalenia Sądu Okręgowego, iż wnioskodawczyni udzielała porad prawnych w imieniu i na rzecz zainteresowanej oraz pod jej kierownictwem. Wręcz przeciwnie ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, iż działała ona we własnym imieniu. S. B. w toku postępowania wyjaśniającego prowadzonego przed organem rentowym zeznała, iż nie zna T. M. i nie wie czym się ona zajmuje, nie korzysta z usług świadczonych przez T. M.. Korzystała natomiast z usług kancelarii (...), która znajduje się w R. przy ul. (...). O kancelarii dowiedziała się od swojej mamy, która mieszka obok siedziby kancelarii. Ponadto kancelaria reklamuje się za pomocą banneru, reklamy w klatce i na bramie. Natomiast świadek A. L. współpracująca z T. M. tylko w sprawach księgowych podała, iż zainteresowana poleciła jej w zakresie zadłużenia w ZUS-ie kancelarię (...). W siedzibie kancelarii (...) nie ma szyldu dotyczącego porad prawnych, natomiast na ul (...), miejscu pracy ubezpieczonej, znajduje się szyld

Kancelaria (...), z adresem ul (...) i nr telefonu ubezpieczonej. O braku stosunku pracy świadczy również opisane wyżej oświadczenie wnioskodawczyni oraz zainteresowanej złożone w toku postępowania przed organem rentowym, że praca ubezpieczonej nie była nadzorowana, a stanowisko było w pełni samodzielne. Ponadto jak wynika z oświadczenia wnioskodawczyni, to nie potencjalny pracodawca, a ona sama poniosła koszty badań lekarskich.

Odwołująca nie wykazała podporządkowania pracowniczego i potrzeby zatrudnienia. Z tego względu nie można uznać, że czynności odwołującej były wykonywane w ramach stosunku pracy. Praca wnioskodawczyni charakteryzowała się dużą samodzielnością i mimo wystawiana faktur z określeniem sprzedawcy jako Kancelaria (...), w świetle przedstawionych okoliczności była firmowana przez ubezpieczoną, gdyż klienci przychodzili do niej bezpośrednio, do lokalu którego była właścicielem i który był reklamowany w tym miejscu przez 10 lat działalności wnioskodawczyni jej nazwiskiem. Zainteresowana nie wydawała poleceń co do świadczonych usług. Do wykonywania pracy ubezpieczona

używała własnego lokalu i własnego sprzętu. Ponadto warunki zatrudnienia wnioskodawczynie i ustalenie kwoty wynagrodzenia w wysokości 6500 złotych brutto miesięcznie nie znajdowało usprawiedliwienia w kondycji finansowej płatnika.

Zawarta umowa o pracę była zatem umową nieważną, jako zawarta dla pozoru w rozumieniu art 83 § 1 KC. w zw. art. 300 KP i nie stworzyła tytułu ważnego stosunku pracy w rozumieniu art. 22 § 1 KP skutkującego powstaniem pracowniczego tytułu ubezpieczeniowego. To oznacza brak podstaw do objęcia S. K. od(...) pracowniczymi ubezpieczeniami społecznymi (emerytalnym, rentowymi, chorobowym i wypadkowym) na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Z tego względu Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie od decyzji z 30 września 2019 r.

O kosztach procesu orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, wynikającą z art. 99 w zw. z art. 98 § 1 i 3 KPC Wysokość kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu przed Sądem Okręgowym została ustalona na podstawie § 9 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, w brzmieniu obowiązującym od 30 stycznia 2018 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804 ze zm.), i wyniosła 180 zł, a wysokość kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym została ustalona na podstawie § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 tego rozporządzenia i wyniosła 240 złotych.